

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 22. novembra 1856.

Ponižen pozdrav
memogredočima c. k. Veličanstvoma
od Dobrovških učencov in učenk

20. novembra zjutraj ob poli 8. uri.

Pozdravljen bod' Oče in Mati premila,
 Pozdravljena živo od revežev nas!
 Da sreča nebeška bi Vaji oblila,
 Spremljala na potih prijazno ves čas!

Ko cvetke na polji bi zdaj še cvetele,
 Prinesli naj lepših bi Vama za dar!
 Le rožce ljubezni so neovenele, —
 Ne zverzita nam prinešenih nikar!

Stoterni „Živijo“ za Vama veršijo,
 O Vaji milobi nam serca goré;
 Za Vaji preblagor nam zdihi puhtijo,
 Darujemo Vama ljubezni solzé!

O šenkratek tak milo na nas se ozrita,
 Ubogih učencov sprejmita še klic:
 Naj Bog Vaji živi, oj Gosta slavita,
 In venča s pomladjo nebeških cvetic!

A. Praprotnik.

Nju Veličanstvi
presv. Cesar in Cesarica v Ljubljani.

V torek zvečer je bilo, kakor smo zadnjič rekli, Nju Veličanstvoma na čast celo mesto z vsemi predmestji razsvitljeno. Bolje pa krajše razsodbe, kako lepa je bila osvečava, ne moremo na čelo tega popisa postaviti, kakor če jim povemo, kar nam je rekel neki mož, ki je iz kmetov prišel v Ljubljano ta večer: „Oj, če je že tukaj tako neizrečeno lepo, kaj bo še le v nebesih!“ In res je bilo mesto od konca do kraja v takem lesku in tolikem lišpu, da le en glas je, da kaj takega je redko viditi: eden drugega je hotel prekositi! In ravno ta celota vverstuje naše razsvitljenje naj izverstnejim osvečavam, ne le gledé na morje svetlobe, v katerem je plavala bela Ljubljana to noč, temuč tudi na toliko krasoto posameznih naprav, ki so kinčale mesto na mnogih krajih.

Ko sta presvitli Cesar in Cesarica zapustila gledišče, ktero so deželni stanovi od zunaj nepopisljivo lepo razsvetlili in tudi od znotraj spodobno olepšali, in kjer sta bila s toliko slavo sprejeta, da veselega vriska ni bilo ne konca ne kraja, sta se peljala po mestu ogledavat osvečavo; po celi poti spet, kodarkoli sta se peljala, so ju spremljali nadušeni „Živijo“-klici, ki so jima doneli od vseh krajev nasproti. Zvedili smo, da je Nju Veličanstvoma osvečava močno dopadla, in tako je ta sjajnost še le pravo posvéto zadobila.

Poskusimo sedaj kratek popis razsvitljenega mesta. Začeli bomo s tem, kar je mestna županija Nju Veličanstvoma v čast napravila, ktere naprave so bile pod nadzorništvom magistratnega svetovavca gosp. Gutmana posebnemu odboru izročene. Rekli smo že, da tista dva velikan-ska stolpa in lišp cele poti zunaj mesta do bolnišnice kakor tudi baklada prvi večer je bila naprava mestne županije. Pa še veliko drugega je ona napravila, kar je povzdigovalo sjajnost današnjo. Omenimo pred vsem mestno hišo (magi-

strat), ki je dobila vés nov obraz. Spodnja lopa je bila predelana na gotiško podobo in krog in krog okoli treh obokov se je lesketalo rumenih lampic brez števila; pod vsakem oboku je stala na primernih podnožjih 8 čevljev visoka, lepo izdelana podoba: v sredi podoba postave, na desni pravice, na levi modrosti; okoli okinj pervega nadstropja so se vile lične pregrinjala in pisani venci; v sredi okinj je pod belo-rudeče okinčanim in na stebrih slo-nečim baldahinom stala podoba Cesarjeva; v vseh stranskih oknih so stali po 4 čevlje visoki in zlat svečnik gotiške podobe na glavi noseči svečniki z obilnimi svečami; na vsakem oknu spredej je stal krasen venec od zadej tako razsvetljen, da so se cvetlice vidile, kakor ob belem dnevu. Enako prvemu nadstropju, le z manjšimi genii, je bilo ozaljšano drugo nadstropje; iz vseh okinj so visele zeleno-bele preproge, na katerih vseh je bil namalan mestni gerb; s strehe doli je vihralo mnogo velikih bander rumeno-černih (barva deržave cesarske), rudeče-belih (barva ces. avstri-janske rodovine), modro-belih (barva bavarske deržave, iz ktere je naša presv. Cesarica) in pa zeleno-bele (mestna barva); iz vseh okinj pa je viselo mnogo manjših bandere; spodaj pri tléh na desni in levi strani mestne hiše pa ste bile razpete dve dragocene svilne banderi, v ktere je bila s čistim zlatom udelana cesarska krona in perve pismenke imen Nju Veličanstev. V tem lišpu in lesku je stala mestna hiša, in ko sta se Cesar in Cesarica zvečer memo peljala, je donenje tromb in pavk pozdravljalo Nju Veličanstvi.

Magistratna hiša na desni strani je bila kakor gosp. Galetova na levi strani čez in čez pri oknih v enem nadstropju z modro-belimi, v drugem z rudečo-belimi pregrinjali, venci in razpostavljenimi podobami nališpana in krasno razsvitljena s tistimi velikimi umetno napravljenimi cvetli-cami, zad katerih je skrita lampa, ktera pa razsvitljuje cvet-lico tako lepo, da se vidi kakor da bi bila živa. Omenimo pri ti priliki le memogredé nove znajdbe, da je bilo mesto s tisoč in tisoč cvetlic vsake barve, podobe in velikosti ozaljšano, ktere vse so bile s perjem vred iz papirja tako lično narejene, da so bile kakor naj lepše vertne in še lepše, ker so stanovitneje.

Podajmo se sedaj v drevesne ulice (Sternallee) na nekdej imenovani „kapucinarski“, sedaj „kongresni“ terg; v sredi tega terga je napravila mestna županija na 13 čevljev visokem podnožji dva sežnja visoko podobo Emone, ktero je krog in krog obdajalo 8 jamborov po 8 čevljev visokih, okoli katerih so bili razpeti lični venci in nad kterimi so se vile bandera; v sredi jamborov pa so bili lično napravljeni gerbi krajnskih mest: Krajna, Novega mesta, Kamnika, Idrije, Loža, Metlike, Černomlja in Višnje gore. Lepa misel je bila ta, ki nas je živo opominjala mo-gočnih besed pesmi Koseskove:

Tako se bližam, o Knez, z bogastvom dlana in uma,
 Gradov Ti ključe podam verno na zlatni blazini,

Verlo namestovana sem od petkrat petsto županov itd.

Okoli veličanske podobe je bilo postavljeno 4 velikih, 10 čevljev visokih svečnikov, kteri so s posebno osvečavo razsvetljevali vés ta skupek. Kako bogato pa so bile drevesne ulice razsvitljene, kako čarobno so se odlikovali v vsakem osmerih zvezdnih oddelkov umetno napravljeni vodometi

(Springbrunnen), — tega, bravec, ki nisi sam vidil, ti ne morem z besedo popisati; misli si posvetni raj in imel bodeš zapopadek.

Na sredi sejmišča je mestna županija postavila 4 sežnje visoko piramido, ki je bila z zelenim smerečjem ovita in nad katero so vihrale bandera, v sredi piramide se je odlikoval cesarski orel s šesterimi različnimi banderi; na vsaki strani pa je stala 9 čevljev visoka malana podoba „Krajna“ in „Ljubljana“; krog in krog pa rajda zelenih smerek, okoli katerih so se ovijali venci in razsvitljeni baloni.

Na Št. Jakobškem tergu je bila krasna iz cvetlic napravljena kaskada, obdana z zelenimi smerekami, ki so se sklepale s posamnimi venci in vse je bilo razsvitljeno z baloni.

Most na bregu ste kinčale na vsakem koncu dve 4 sežnje visoke piramidi, razsvitljene z lampicami; na vsaki strani po celem mostu so na jamborih bili viditi malani gerbi avstrijski in bavorski; vse pa je bilo polno lepo razrednih balonov, ki so bili razsvitljeni.

Glavar vseh mostov pa je bil Francov (špitaljski) most. Lepote tega ti, dragi bravec, dostojno popisati spet ne moremo — misli si ga vsega žarečega od več ko 1500 lamp v rudečem ognji, in imel boš nekolikšen zapopadek.

Omeniti imamo še dveh naprav mestne županije. Da bi ljubljanski grad na posebno vižo razsvetili, si je mesto naročilo iz Dunaja novo najdbo električne luči (umetno solnce); svetila je sicer kakor lepa kresničica, al veliko več smo še pričakovali, da bo. Tudi Ljubljana ni bila pozabljena, in čeravno je bila velika pomorska ladija z dvema jamborama napravljena, so vse bolj še dopadli naši domači lično opravljeni čolniči in pa slovenske pesmi, ki so jih verli Krakovčanje na njih lepo prepevali.

To so bile imenitnejše naprave mestne županije. Le en glas je, da je svojo nalogo hvalevredno dovela.

(Dalje sledi.)

Malega gospodarja bogastvo.

(Dalje.)

Povedali smo sedaj, koliko se te ali une klaje živini dajati mora, da ji zaleže toliko kakor sená. Treba je sedaj pa tudi, da gospodar vé: koliko sená ji je treba na dan pokladati, da je prav. Vednost in skušnje so nas pravo mero učile.

Vsakemu živinorejcu je znano, da velika in težka živina več živeža potrebuje, kakor mala in lahka. Dalje uči skušnja, da je neka mera klaje živini potrebna, le da se pri življenji ohrani, in ktera le ravno to nadomestuje, kar se po življenji obdela, — pa pri tolikšni meri klaje ni še vol ne za vprego, ne za pitanje pripraven, krava ne molze pri tolikšni meri ali celó malo. Ta klaja se imenuje tedaj ohranivna klaja; ona ne zdá več kakor toliko, da živina živi.

Le če živina čez to mero klaje dobiva, je za rabo, naj je že ta ali za mleko, meso ali za kaj drugega. Ta klaja se imenuje plodna klaja. Če se govedom, zlasti kravam, na vsaki cent nje žive teže ne daje več kot 2 funta sená ali kake druge namestitve klaje, se bo ohranila v svojem stanu, pa za nobeno večjo rabo ne bo. Le takrat, če jim gospodar daje na vsak cent žive teže naj manj 3 funte sená ali kake druge klaje toliko, da zaleže za 3 funte sená, bo živina za rabo in gospodar na dobičku. Če ima tedaj gospodar, postavimo, 5 centov težko kravo, ji mora dajati vsak dan naj manj 15 funtov sená ali kake druge klaje toliko da zaleže za 15 funtov sená: postavimo, sená 5 funtov, krompirja 10 funtov, da zaleže 5 funtov sená, slame tudi 10 funtov, da namestuje tudi 5 funtov sená; — v vsem tem bo dobila na dan toliko klaje, da zaleže 15 funtov sená. Če poleti poklada frišno klajo, bo 60 do 70 funtov detelje, grahorce ali kaj takega zelenega toliko zdalo kot 15 funtov sená, ker imenovane zeliša, dokler so frišne (presne) imajo v 100 delih svoje teže 75 do 80 delov vodenega.

Sedaj naj vzame mali gospodar kredo v roko, pa naj rajta: ali mu tisti funt, ki ga živini vsaki dan daje čez tisto pičlo mero (2 funta), da se le pri življenji ohrani, res kaj dobička verže ali ne? — Če ji vsaki dan 10 funtov sená ali toliko kake druge klaje daje, da zaleže 10 funtov sená, potrebuje za leto 36 centov in pol sená, — če pa ji daje po 15 funtov na dan, pa potrebuje 54³/₄ centov, tedaj 18¹/₄ centov več.

Ako ji je dal le 36 centov in pol sená na leto, ne bo imel nič dobička od tega, zakaj krava bo hirala in bo slaba, toliko, da bo le živela, pa shujšala bo, da tudi pri obilni klaji potem dolgo ne bo k moči prišla; tudi tele bo slabo, in morebiti komaj 300 do 400 bokalov vodenega mleka se bo napolzlo. Ako pa ji je dajal 1 funt več na dan, tedaj ji je dal 18¹/₄ centov več na leto, bo imel dobro izrejeno kravo, močno tele in najmanj dvakrat več mleka.

Ravno tako zamore gospodar iz odstavljenega teleta le tedaj močno živino si izrediti, ako mu je celi čas njegove rasti obilno in dobre klaje pokladal.

In koliko še drugega dobička mu dohaja iz ravno imenovanega poboljška! Veliko več gnoja in veliko boljšega kakor ga dela medla, slaba živina. Saj sploh moremo reči, da iz enega funta sená ali kake druge klaje, ktera zaleže za 1 funt sená (brez stelje), se 2 funta gnoja pridela, tedaj se iz 36 centov in pol sená ne bo več kot 73 centov slabega gnoja dobilo; če pa ji je dal 54³/₄ centov, mu bo dala ona 109 centov in pol dobrega gnoja. In ker skušnje učé, da se iz 10 centov gnoja pridela 1 vagán (2 mernika) reži, tedaj si gospodar iz tega, da si je 36 centov in pol gnoja od ene živine več pridelal, tudi pridelk reži za dobre 3 vagána in pol pomnožil.

Naj bi naši gospodinjari dobro pomislili in prevdarili, ker od tega bomo še pozneje govorili, kadar bomo svetovali: po kateri poti naj si gospodar zboljšuje svojo kmetijo.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Poterjena skušnja, ako živinorejec si hoče telico prirediti). Pred 8 leti sem kupil kravo, dimo, ki je že 3 teleta storila, pa nisem zvedil: ali junice ali telice. Ker je bila dobrega plemena, sem želel telico od nje odrediti; pa 5 juncov mi zaporedoma stori. Ko sem pa v „Novicah“ bral, da se mora krava s polnim vimenom k juncu poslati, da bo telico storila, poskusim to, in glejte! 3 leta zaporedoma mi po tej poskušnji, ki jo že 3 leta ponavljam, le telice stori.

Burja.

(Kako se ravna pridelk in dobrota krompirja potem, če se sadi globokeje ali plitveje?) Gosp. prof. Hlubek je na vertu c. k. štajarske kmetijske družbe dve leti zaporedoma to skusil in svojo skušnjo na drobno oznanil v „Wochenbl.“. Učile so te skušnje pa to-le: 1) če manj globoko je krompir pod zemljo, bolj je podveržen boleznim; globokeje sajenega se ne loti bolezen tako rada. Leta 1854 je bil 8 pavcov globoko sajeni popolnoma zdrav; leta 1855 pa še celó tisti, ki je ležal 13 pavcov pod zemljo, ni bil čisto vès zdrav; — 2) obé leti je bil tisti krompir najrodovitnejši, ki je bil le 4 do 5 pavcov pod zemljo, po številu gaje bilo 9krat in pol več, po vagi 32krat več; kolikor globokeje je bil sajen, toliko manj se ga je bilo pridelalo. Če pa je zemlja pešena, bi rekli, da ga bo gospodar naj več pridelal, ako ga sadi 6 ali 7 pavcov (tedaj dobrega pol čevlja) globoko, ker v ti globokosti najhitreje in tudi enako lepo ozeleni, ako je vreme kolčikaj bolj suhotno.

(Ovce plevejo lanišče). Naključilo se je na Francozkem, da so zvedili, kako se dajo lanišča prav lahko in čisto opletati, ki se sicer zelo težko plevejo. Cela čeda ovác je namreč zašla na lanišče, in po nobeni ceni jih ni mogel ovčár s polja spraviti, ker ni imel psa pri sebi. Gospodar pride ravno na polje in vidi celo trumo ovác na svojem lanišču. Ker se boji velike škode, gré ovčarja tožit. Sodnija

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. novembra 1856.

Cesar in Cesarica v Ljubljani.

(Po šegi narodne pesmi.)

Oj stoji, stoji Ljubljana,
Oj je z drugo spremenjena.
Ni z ozidjem ograjena,
Ni ne z vrati zatvorjena;
Na široko je sprosterta,
In na vse strani odperta;
Množice se tare cesta,
Ktera koli gré do mesta;
Vre iz vsakih ulic truma,
Tergi vsi so polni hruma.
Ali vojska je priderla,
Ptujn sila vse poterla?
Ni ne vojska sem priderla,
Ptuja sila nič ne sterla;
Pa sprejema Krajna zvesta
V sredi velikega mesta
Svojga svetlega vladarja,
Franca Jožefa cesarja,
Njega preblago družico,
Lizabeto cesarico.
Hočeta za čas ostati,
Blagovoljna se skazati
V sredi svojih zvestih Krajncev,
V sredi skušenih Ljubljancov.
Kaj si voli cesarica,
Previsoka vladarica?
Pride še svoj god veseli
Praznovat v Ljubljani beli.
V tem raduje se Ljubljana,
Oj je z drugo spremenjena.
Gozd posoja tanke mlaje,
Hrib in dol zelenje daje;
Je cvetlic jesen bogata
Ravno kot spomlad košata;
Venec z vencom pot oprega,
Venec z vencom zid obsega;
Lep škerlat, tančica dala
Sta neštete pregrinjala;
Mnogopisane bandera
Vihajo se na jezera.
Solnce jasno z neba sije
Se zvečer nerado skrije;
Kaj? če solnce le se umakne,
Pa svetloba z njim ne mrakne.
Lučic mnogo mnogoterih,
Kakor zvezd z nebes stoterih,
Se povsod po mestu vterne,
Da svetlo se vse razgerne;
Solnce drugo še prisije,
In 'z za hriba svet razlije.
Ljud vesel se krog sprehaja,
Kakor bil bi v sredi raja;
Glasen krik se vmes vzdiguje,
Mesto celo napolnuje:
Živi, svetli cesar! živi!
Svetla cesarica, živi!

Hicinger.

Nju Veličanstvi

presv. Cesar in Cesarica v Ljubljani.

(Dalje.)

Nadaljevaje popis sjajne osvečave ljubljanske omenimo gledišče, redut in pa poslopje deželnega poglavarstva; vse te poslopja so razsvetili deželni stanovi

s tako obilnim in lepo zverstenim številom lampic, da na vseh teh mestih je bila noč popolnoma v dan spremenjena; ne vémo kaj je bilo lepše: ali gledišče s svojo zvezdo ali pa redut z lepo razverstenim žarečim napisom „Segen Oesterreichs Herrscherpaare“ ali poslopje deželnega poglavarstva z ličnimi razsvetljenimi podobami? Slišali smo, da na edini proti Št. Jakobškemu tergu obrnjeni strani reduta je migljalo okoli 8000 lampic.

Če se lotimo popisa tiste osvečave, s katero so posamezni hišni gospodarji ali prebivavci mestnih in predmestnih hiš veseli čas obhajali, moramo najpoprej reči, da bi mogli skor vse zaporedoma od številke do številke imenovati, da bi nikomur krivice ne storili. Kakor visoke poslopja so bile tudi nizke hišice, vsaka po svoji premožnosti, v praznični obleki; kdor veliko ima, je veliko storil, pa tudi kdor malo ima, je storil kar je mogel, in ravno zatega voljo je bila vsa Ljubljana tako zala. Če pa nas kdo popraša: ktere poslopja so se najbolj očitovale, mu še enkrat odgovorimo, da vse je bilo tako lepo, da vse moramo pohvaliti. Pa vendar — nam utegne kdo reči — tu in tam je bilo kaj posebnega? saj to nam povejte! Če že moramo govoriti in med zvezdami na nebu zberati, naj povémo, kar je nam in mnogim drugim najbolj všeč bilo, — drugim morebiti kaj drugega. Začnimo popis na železnici in pojmo v mesto.

Kako krasno razsvitljen je bil kolodvor železnice, smo že povedali; povémo le še to, da zeleni venci, s katerimi je bilo lice kolodvornega poslopja opletano, je kaj lepo povzdigovalo belo luč brezštevilnih lampic. Kolodvorni cesti ravno nasproti se je odlikovala gosp. Kalistrova hiša z razsvitljenim napisom „dobro došla Franc-Jozef in Elizabeta!“ Gosp. Mühleisenova hiša je lesketala vsa v lampicah tako, da je razsvitljevala tudi blizu nje postavljena stolpa, od katerih smo že govorili. Gosp. Smoletova hiša nasproti bolnišnice je migljala polna lučic, protestantska cerkev je bila polna lampic in Vithalnova kosarna olepšana z razsvitljenci (transparenti). Na Dunajskih ulicah ste gosp. Ambroževa in gosp. Holcerjeva zvonec nosile; krasno okinčane in okusno razsvitljene ste vabile vseh oči na-se; tudi gostivnica „pri slonu“ se je posebno lepo skazala. Krasno je okinčal in razsvetlil gosp. Malič svojo hišo, pa tudi poštno poslopje se je odlikovalo in pa gosp. Lukmanova hiša. Nad cerkvenimi vratami naših častitih nun je lesketalo oko Božje, zraven v oknih pa rudeče-razsvitljeni napis „Gottes Segen, Völker-Liebe dem erhabenen Kaiserpaar“ (Blagoslov Božji in ljubezen ljudstev presv. Cesarju in Cesarici). Veličansko poslopje žl. gosp. Gerlicitovo je bilo s svojimi razsvitljenci v lepi opravi; posebno pa so se oči obračale na gosp. Pahnerjevo hišo, ktera je bila kaj okusno razsvitljena in ozaljšana s prelepim napisom „Liebe und Treue verbinden Herzen, Fürsten und Völker (Ljubezen in zvestoba vežete serca, vladarje in ljudstva); tudi poslopje policijsko je bilo v izverstem lišpu ponoči in podnevi. Na novem tergu je nosila zvonec gosp. dr. Wurcbahova hiša zavoljo krasne osvečave, pa tudi gosp. baron Schweigerjeva se je odlikovala lepo. Okoli Križankov omenimo križansko cerkev, ki je na vsaki strani vrat imela lično

piramido z razsvitljenim napisom, na enem se je bralo: „Gott segne das Kaiserpaar“ (Blagoslovi Bog Cesarja in Cesarico), na drugem pa „Für Gott, Kaiser und Vaterland (Za Boga, Cesarja in Domovino); nad napisom je lesketal križarski križ. Lepo okinčana je bila tudi Pesjakova hiša in hiša gosp. grofa Auersperga. — Prestopivši most na Bregu je, kakor smo že rekli, noč v dan premijal redut; na Št. Jakobski cerkvi nad vratmi je žaril sv. križ z nadpisom „In hoc signo vinces“ (V tem znamenju bodeš zmagal), pod njim pa je bila razsvitljena podoba palmov vejice in meča, ležejočih na blazini. Zunaj mesta na hribčku se je sponašala gosp. Samasa-tova hiša prav lepo. Po celem starem tergu kakor povsod je bila versta za versto lične osvečave; kdo jih more vse imenovati! Gosp. Gust. Heimanova hiša je bila okinčana z ličnim razsvitljencom, ki je zadeval povzdigo kupčijstva; gosp. apotekar Pretner je razsvetil svoje staniše prav lepo, in ko sta se cesar in cesarica po mestu peljala, je v tistem trenutku, ko sta prišla memo čevljarskega mosta, celo okolico razsvetil z rudečim bengalskim ognjem; v Katauerjevi hiši v dr. Tomanovem stanovanju smo vidili v razsvitljeni podobi liro in meč in pod njima slovenski napis „Liro za mir, meč za prepir“. Na velikem tergu so bile v versti vseh krasno okinčanih hiš še nekatere posebno izverstne, kakor gosp. Češkova, Galetova, Jož. Pleiweisova in Krišperjeva; med razsvitljenci pa je na tem mestu naj bolj oči na-se obračal napis na gosp. Sovanovi hiši iz preslavne Koseskove pesmi: „Hrast se omaja in hrib — Zvestoba Slovincov ne gane“. Škofija je bila s 3000 lampicami razsvitljena; na hiši gosp. kanonika Poklukarja je bil viditi lepo razsvitljen latinsk napis, ktereга zapopadek je bil, da plamteče naše serca še prekosé plam gorečih zveč, in v katerem se je bralajetnica. Tudi semenišče se je odlikovalo s krasno razsvitljenim kronogramom „Optimo principi ecclesia fidens“ (Najboljemu vladarju zaupna cerkev). Poslopje c. k. okrajnega finančnega vodstva je lesketalo v izverstni napravi; šole so bile obilo razsvitljene in nad vratmi je bila razsvitljena podoba cesarjeve rodovine; podoba to je poslal ljublj. magistratu rojak naš, Franc Globočnik iz Teržiča domá, sedaj akademični malar v Rabu na Ogorskem, želeč se saj v duhu udeležiti slovesnost domačih. Vojaško stražišče je bilo vse v rudečem ognji; posebno pa je gosp. Marova hiša podnevi in ponoči vabila vse oči na-se; takrat ko sta se Cesar in Cesarica po mestu peljala, je gosp. Mar s svojimi učenci napravil tako mikavno gledišče, da je vse sem derlo vidit, kaj bo, — in res krasno je bila po učencih predstavljena tista slavnoznana podoba umetnika Kupelwieser-ja, kjer mogočni Avstrii se različni narodi cesarstva poklanjajo. Ko sta se Cesar in Cesarica memo peljala, je razlil rudeč ogenj čarobno svetlobo čez celo podobo, in kerdelo okoli nje razpostavljenih učencov je pélo „Cesarsko pesem“. Osnoval vse to mu je žl. Goldenstein. Prav okusno je bilo razsvitljeno na tem tergu tudi stanovališče gospoda Gutmana. — Ko smo šli po Poljanah doli, smo povsod vidili, da Poljanci niso hotli zaostati za drugimi, in tudi zadnji konec Poljan je bil to noč svetel kot podnevi; kmetska družba je namreč svojo šolo in vert lepo ozaljšala; nad vratmi je vihralo 5 mogočnih bander; poleg vrat ste stale dve visoki piramidi z zelenim smerečjem in cvetlicami okinčane, na kterih je migljalo vse polno lučic; celo sprednje lice šolskega poslopja je bilo ovenčano in vse okna so bile obilo obilo razsvitljene. Sladkornica je bila odspred primerno razsvitljena; še bolj pa je obhajala sijajnost današnje s tem, da je ubogim podarila 500 gold. — Ko smo šli po Št. Peterskem predmestju nazaj, smo vidili vse v prazničnem lišpu. Kakor vselej so tudi tabart čast. Frančiškani se posebno skazali; pred velikimi cerkvenimi vratmi je v krasnem portalu in obdana od dveh piramid in visokih smerek stala veličanska podoba prečistega spočetja Device Marije z razsvitljenim opisom „Tota pulchra est“

(Vsa je lepa); verh cerkve je — res tako rekoč nad celim mestom — lesketal v rudečem ognji veličansk križ, ktereга so nek deleč na Gorenskem vidili; dalje je bil samostan frančiškanski lično okinčan, ter se sponašal s tremi razsvitljenimi kronogrami. — Ko smo se okrenili čez Francov most v špitalske ulice je človek ostermel viditi tu bogate lepote podnevi in obilno osvečavo ponoči. Podajmo se sedaj še enkrat v drevesne ulice (Sternallee), ki so res bile središče naj večjih lepot, od kterih smo že govorili. Lično okinčana dr. Ovijačeva hiša se je odlikovala posebno s krasnim, razsvitljenim napisom, ki se je bral na zalo opravljenih oknih dvornega svetovavca gosp. grofa Hohenwart-a; pod kerdelom genij se je bralo: „Krain ist nicht an Schätzen, Doch an Fürstentreue reich, Schmückt sich darum nach Kräften, Betend tief in warmer Brust“. (Krajna nima velikih bogatij, pa toliko več zvestobe do svojega Vladarja; lišpa se tedaj kakor zamore, pa moli za-nj gorečo molitev). Tudi veličansko kazinino poslopje je bilo v čuda lepi opravi. Pa tudi Gradiša ne smemo pozabiti, kjer je bilo marsikaj lepega viditi.

Prehodili smo tako vse kraje mesta in predmestij in imenovali naprave, kterih med sto in sto lepotijami, ki so kakor pohlevne vijolice stale v versti ponosnih rož, so se oči popotnika posebno prijemale. Končaje pa ta popis omenimo le še to, da damo hvalo, komur hvala gré, da osnovo in obris tistih naprav, ki jih je mestna županija izpeljala po svojem odboru (v kterem so bili mestni stavbini inšpektor g. Polak, malarja žl. g. Goldenstein in Kühnel in pa tergovca g. Karinger in g. Seger), je izdelal naš dobro znani umetnik gosp. Kurz žl. Goldenstein, in da lične plastične podobe Emone, Krajne, Ljubljane, Postave, Pravice in Modrosti je naredil ljublj. podobar gosp. Franc Zajic, iz Oslic domá.

(Konec sledi.)

Prevzetev gospodarstva.

Posestvo in gospodarstvo se zadobi: če se podedova ali poerba; 2. če se kupi, 3. če se oddá, postavimo: oče sinu, in 4. če se v najem vzame.

Pri vsaki taki najemšini naj se premisli: a) kakošno posestvo da se prevzame; to je, v kakošnem stanu, s kakošnimi lastnostmi; b) kakošne pogodbe so postavljene, če jih bo moč izpolnovati, postavimo, jerbe, dolgove plačati; c) kakošen dobiček da kaže pri taki prevzetvi, in če je posestvo kupljeno, kolikšne obresti da se je od kupa gotovo nadjati.

Bomo potlej po cenitvi in presodkih prihodkov pri nepremakljivih posestvih vidili, koliko pravega dobička da je, na kar je že pri prevzetvi takega gospodarstva gledati, in vse take reči prevdariti, da kanjeni in nesrečni ne bomo. Pa tudi pri najemih posestev (Güterpachtungen) se je po teh vodilih ravnati, da vémo, če kaj v najem vzamemo, ali kaj, za koliko in komu damo.

Oskerbovanje premakljivega premoženja, dnarjev itd.:

Dnarji gredó ali v posojilo, ali pa v beratijo, kar ostane od sprotnih stroškov.

Če dnar na pósodo jemljemo, premislimo prej, če nam je tako posojilo res potrebno, ali koristno, ali če nam iz tega resničen dobiček kaže, in nikar ne pozabimo, da se bo posojeni dnar s pogojenimi obrestmi plačati ali verniti mogel. Ako bi tak dnar brez dobička minil, bi utegnile take posojila nas v nič spraviti, namesto premožniše narediti. Ravno tako tudi glejmo, če imamo mi svoje, ali kake nam zaupane dnarje posoditi, komu jih bomo posodili, da namreč nobenemu slabemu gospodarju ne; nobenemu, kteri neumne, nekazne ali nevarne beratije ali kupčije počenja. nobenemu, kteri novo, lepše poslopje s posojilnimi dnarji staviti misli, poslopje, ki mu nič neslo ne bo, in koje staro še dobro: ampak umnim in pridnim ljudém in pravičnim, ki vedó posojeni dnar prav obrniti in si z njim svoj stan po-

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 29. novembra 1856.

Njih c. k. apost. Veličanstvo so blagovolili c. k. deželnemu poglavarju krajnskemu sledeče lastnoročno pismo izročiti:

Dragi grof Chorinsky! Sprejem, ki ga je glavno mesto Moje dežele Krajne napravilo Meni in Moji Gospé Ženi, in pa neprestano prizadevanje Ljubljančanov, Nama Naji bivanje med njimi z razodetjem svojega veselja in z dokazi svoje udanosti olepšati, Mi daje priložnost Vam sporočiti, da jim daste za to Mojo hvaležno pohvalo na znanje.

Ob enem pa razodevam tudi Vam Svojo popolnoma zadovoljnost z vodbo te dežele in nje rednim stanom, ki je posledek zaslužne delavnosti Vaše.

V Ljubljani 20. novembra 1856.

Franc Jožef s./r.

Nju Veličanstvi

presv. Cesar in Cesarica v Ljubljani.

(Konec.)

Po noči, polni veselega hrupa, nastopil je praznični dan — dan godú presvite naše Cesarice Lizabete, kterege je hotla v središču svojega vedno zvestega naroda obhajati. Spoznali pa so Ljubljančani tudi ta dokaz nježne ljubezni svoje Cesarice in častili so ta dan kot prazničen dan. Vse štacune so bile zaperte, vsa barantija je mirovala — bila je Ljubljana vsa v nedeljski obleki, in po ulicah olepšanega mesta se je sprehajala brezštevna množica, ktera se je kupičila najbolj tam, kjer se je čulo, da prideta Cesar in Cesarica. Po vseh cerkvah v mestu in predmestjih pa so se péle sv. maše z zahvalno pesmijo. Ob devetih so prišli Cesar v cerkev k nunam, kjer so knezoškof maševali in so se snidili vsi vojaški in civilni oblastniki; po maši so ogledali na kongresnem tergu zbrane tukajšne vojake vseh kerdel, ki so s turško muziko potem memo Njih šli. Ob desetih pa so bili presv. Cesarica pri tihí maši pri nunah.

Dopoldne so obiskavali Cesar še mnogo ces. uradnij; bili so tudi v jetnišnici, in memogredé so obiskali tudi cukrofabriko. Kodarkoli so se po ulicah prikazali, so jih spremljevali veseli „Živijo“-klici. Popoldne sta bila Cesar in Cesarica v muzeji in ogledovala delj časa imenitnosti, ki jih hranuje ta domača nabirka. Ob dvéh so prišli Cesar na strelišče, ki je bilo v ta namen krasno okinčano in za slovesno streljanje pripravljeno; mestni župan gosp. dr. Burger z odborniki mestne županije in pa nadčelnik strelcov gosp. Anton Galle z vso družbo strelsko so Jih spodobno sprejeli. Na prošnjo nadčelnika strelcov: naj bi blagovolili enkrat streljati, vzamejo puško v roke in ustrelé 6krat tako dobro, da se je berž vidilo, da so popolnoma mojster. Več časa so se mudili na strelišču, ktero Jim je

močno dopadlo, in se prijazno pomenkovali o tem in unem; pred odhodom so se zapisali v pametnik, kateri bo hranil še poznim vnukom pomin slovesnega dneva, da je vitežki cesar Franc-Jožef tû streljal. Potem so se peljali na grad ogledat z grada okolico ljubljansko. — Zvečer so Nju Veličanstvoma na čast napravili deželni stanovi slovesen ples v kazini. Drevesne ulice, memo katerih pot v kazino peljá, so ta večer lesketale v novi sijajnosti in nas opominjale tistih rajskih lepotij, ki jih beremo v pravlicah jutrovih dežel „Tausend und Einer Nacht“. Pa tudi plesišče je bilo skozi in skozi v naj večjem lišpu; deželni stanovi so dali nalaš za to prazničnost podobo presv. Cesarice po našem domačem umetniku gosp. Stroj-u malati, ktera je s podobo Cesarjevo kinčala dvorano. Ob poldevetih prideta Cesar in Cesarica, in vesela množica, tû zbrana iz vseh krajev dežele, se raduje o nazočnosti Nju Veličanstev. Ostala sta dobro uro, in se priljudno pogovarjala sedaj s tem, sedaj z unim, v tem, ko se je par za parom sukal okrog. Proti desetim sta preslavna Gosta zapustila veselico, ker drugo jutro zgodaj sta se namenila nadaljevati Svojo pot v Terst.

Odhod Nju Veličanstev smo že popisali. Povedati imamo pa še, da slovó jemaje od Ljubljančanov presvita Gosta nista pozabila siromakov in nekterih drugih ustanov; tako so presv. Cesar podarili 2000 gold. ubogim ljubljanskim, presv. Cesarica pa 200 gold. nunam, 200 gold. usmiljenim sestram v bolnišnici, in 200 gold. gojilnici malih otrok. —

Popisali smo tedaj s kratkimi črticami, kako slovesno so Ljubljančani obhajali nazočnost Nju Veličanstev; kdor je sam vidil in slišal, nam bo pravico skazal, da nismo nikjer nič prenapeli, ampak vse le resnično popisovali, kakor je bilo. Omeniti pa imamo sedaj še, da ne le z unajnim lišpom so razodevali Ljubljančani svoje veselje, temuč da so tudi skerbili, da tudi siromak je mogel god presv. svoje Cesarice radostnega serca obhajati, pozabiti ta dan nadloge svoje in vesel biti z veselimi. Tako je hranilnica ljubljanska (Sparkasse) darovala 500 gold., da je vsak mestni siromak dobil ta dan 1 gold.; pa tudi množica 95 babic in starčikov, ki so v mestni siromašnici, je bila ta dan židane volje, ker je gosp. Samasa, kot oskerbnik te ubožnice, vsakega pogostil z dobrim kosilcem: rajžem, mesom, kruhom in vinom. Popravimo pa pri ti priložnosti pomoto poslednjega lista, da tistih 500 gold., ki jih je darovala dobrodelna cukrofabrika, je ona določila v podporo mestni županiji za osvečavne stroške.

Sklenemo pa popis ljubljanskih slovesnost s tem, da povémo, da tudi mnogo pesnikov naših se je oglasilo, ki so prepevali v mnogih jezikih veselja dní. Pesmi „Novic“ so našim bravcem znane; v „Danici“ je zapel gosp. vrednik Jeran slovensko, v „Laib. Zeit.“, ko je prinesla lepo podobo nekterih krajnskih krajev, pa gosp. vrednik Dežman nemško; gosp. dr. H. Kosta je ob trojnih priložnostih zložil tri nemške; pa še druge pesmice so nam prišle v roke, katerih pesniki nam niso znani. Gosp. učniki ljubljanske gimnazije so zložili zbirko šesterih pesem v spominek Nju Veličanstvoma, v kateri nahajamo dve latinske, tri nemške in eno talijansko, — nobene pa domače slovenske; po pravici se čudijo ljudje, da po tem takem

smo Ljubljancani bolj Lahi kot Slovenci, ker talijansčina je nadomestovana v ti zbirki, slovenščina pa ne. Čuda golemo! —

Po vsi poti od Ljubljane po železnici do Postojne kakor tudi v Postojni in dalje naprej so Nju Veličanstvu pričakovale nove znamenja živega in serčnega veselja. Ko so se deželni gospod poglavar grof Chorinski z stanovsko deputacijo poslovili v Postojni od Nju Veličanstev in se Jima še enkrat ponižno zahvalili za osrečivno obiskanje krajske dežele, so blagovolili presv. cesar Svojo posebno zadovoljnost razodeti z vsem, kar so na Krajskem doživeli. Obljubili so pa tudi, da nazaj gredé bojo obiskali postojnsko jamo, ktera, kar od priprav vémo, ki se delajo pod marljivim nazorništvom dvornega svetovavca gosp. grofa Hohenwart-a, se bo ta dan pokazala v takem blesku in lišpu, kakoršnega nobeno človeško oko še nikdar ni vidilo v teh podzemeljskih prostorih.

Svět našim Dolencem.

V nekterih krajih Dolenskega, v okolici Višnjagorski in dalje doli v Trebniški okrajni, je, kakor smo še le zdaj zvedili, razsajala med konji huda bolezen, da v 24 ali 48 urah je poginilo več konj.

Večidel so ljudje mislili, da je bolezen ta tišavka „Koller“. Če ji je po unanjih znamenjih res zelo podobna, se vendar loči od nje popolnoma; navadna tišavka je počasna bolezen, ktera terpi več tednov, včasih tudi več mescov, in poglavitni nje sedež je v možganih, tudi ni nikoli kužna.

Vsa druga je pa ta bolezen, ktera se vleče že po malem od sv. Jakoba, in je tu in tam razodela, da se širi, čeravno ne vselej, vendar saj včasih po nalezbi. Ona ima to lastnost, da se živini po neki posebni oskrumbi zraka ali ljufta (Miasma) kri tako spridi, da postane vsa črna in gosta kakor kolomaz (šmir) in da se tu in tam vidijo pod kožo in tudi drugod rumeni razlivi, včasih so jetra, včasih vranica, včasih pljuca itd. zalite s to černo kervijó, ktera združuje tudi možgane tako hudo, da začnejo konji v zid tišati ali da nekteri celó divjajo kakor nori.

Je tedaj ta bolezen ravno tista, ki je lani v Litijski okrajni, posebno v Zagorji, spravila veliko konj in se sajovec ali metljaji, po našem čerm (po nemško Pferdetypus) imenuje in tedaj spada v versto antraksa ali „Milzbrand-a“.

Treba je, zdrave konje od takega bolnega berž ločiti in če ni mogoče drugam, jih saj na drugi konec štale postaviti, ker ni varno, da bi konj od konja bolezní ne nalezil; dobro rejenim naj se berž iz prvega začetka puša in 8 do 10 maslicov kerví zvame iz vratne žile (pušanje na trebuhu je neumno in brez prida); če pa bolezen že terpi kakih 10 ur, je pušati že prepozno; — berž naj se začne tudi glava z merzlo vodo močiti in prav pridno; — notri naj se bolniku vliva, če ni zdravnika pri rokah, saj navadne soli, po 2 periši v maslicu vode raztopljene, vsake dvé uri; še bolji je dvojna sol (Doppelsalz) in solitar; une 6 lotov, te pa 1 lot na enkrat v vodi raztopljene; če bolezen že kakih 10 ur terpi, naj se raztopljenemu solitarju prideva kafre po pol kvinteljca na enkrat.

Štala, v kateri je kak konj poginil, se mora po postavi do dobrega očediti, zato je treba, da vsak gospodar ako mu zbolí živina, to pové svoji kantonski gosposki. — Merha se mora po postavi zakopati in koža se mora skozi 48 ur v apnénem lugu namakati, da se v nji mogoča kužnina pokonča.

Ta kuga je sicer že večidel potihnila, pa utegne kadaj spet priti. Da se bolezen odverne, je treba, da štala ni soparna, — da se živina preveč ne zdela in potem ne prehladí, da dobiva dosti dobre čiste vode, in da se ji zjutraj in zvečer perišče soli med zobanje verže, dokler se je bolezní v kakem kraju bati. Pušati ni treba pred, — k večjem kakošnemu posebno debelemu konju.

Malega gospodarja bogastvo.

(Dalje.)

Ako pa se je gospodar po tem prepričal velike cene živinskega gnoja, mu bo to nauk, kako je treba z gnojem umno ravnati, da si pridobi iz njega naj večji dobiček. Škoda, da je tako malo kmetov, kateri v tem prav ravnajo. Hočemo jim tu ob kratkem povedati, kako naj se vedejo, da jim ne uide velik dobiček.

Pervo je, naj kmetovavec, če mu je le mogoče, tudi poleti obderží svojo živino v hlevu in naj je ne goni po spašnikih, na katerih več strada kot vživa, se po poti zdela, zraven pa gnoj celega dnéva trosi po svetu.

Drugo je, da si napravi hlev in gnojniše tako, da mu zlata vredne gnojnice celó nič ne uide, ampak da si vso priderží za polivanje gnojniša ali gnojnega kupa, namesto da se steka po dvorišu in po ulicah in mlakuže dela; zatega voljo je tudi treba, da se gnojniše tako napravi, da ga deževnica ne spira.

Tretje je pa skerb, da gnoj na gnojnišu ne zgubi svojih najtečnejših delov, to je, da mu jih sapa in sonce ne odnese; zatega voljo je treba, da gnoj vselej, kadar ga iz hleva spravlja, berž in lepo enako po gnojnišu razkida, in večkrat in pogostoma s perstjo ali cestnim blatom pokrije, ali da gipsa čez-nj potrosi ali pa štupe tiste plave soli, ki se plavi vitrijol imeuje.

Če bo gospodar tako pazljivo ravnal z gnojnišem, in bo svoji živini v vsem pridno stregel, jo snažil in za snažnost vsega hleva skrbel, in če bo zraven tega gospodinja še pridno na to gledala, da se ne bojo nje kravice nemarno molzle, ampak vselej jim vimena do zadnje kapljice spraznile — mu bo živina kmali največje bogastvo.

Ne moremo zamolčati, da tudi krave se dajo vpregati in da ravno malemu gospodarju utegne v gotov dobiček biti, ako s pametjo vprega tudi krave. Če je namreč njegova kmetija tako majhna, da si ne more par kónj ali par volov za svoje poljske dela deržati, si mora, če ima vendar par konjičev ali voličev, z vožnjo na cesti kaj prislužiti, kar pa je malokrat brez škode za njegovo kmetijstvo, ali pa mora z najeto živino svoje dela na polji opraviti, kar ga spet v škodo nese, ker mu nobeden brez plačila svoje živine ne dá, in verh tega pa še mora čakati, da sosed sam svoje poljske dela opravi, preden mu posódi živino; to pa mu hodi pri setvi in žetvi večkrat navskriž. Če pa ima, postavimo, 3 krave, zraven pa par slabo rejenih kljuset, bi se mu gotovo bolje splačalo, ako bi namesto kónj si raji kupil četerto kravo, in bi s temi čveterimi repi, sedaj z dvéma, drugikrat pa spet z dvéma, opravljal svoje poljske in druge dela. Kolikor si je pri konjih klaje prihranil, bo lahko redil četerto kravo, pa še unim trem bo mogel bolje streči, — po tem pa mu krave, če jih v pravi meri vprega, ne bojo veliko manj molzle. In čeravno mu manj molzejo, mu bo rajtenga kazala, da bo vendar še na dobičku, ako vzame v rajtengo to, kar si je prihranil s tem, da ni redil par kónj ali volov. Niso pa to prazne besede, le iz kakih bukev vzete, ampak vsakdanje skušnje učé to v zgornji Avstrii, na Marškem in Ogerskem, kjer je dosti malih gospodarjev, kateri ravnajo tako in se ne sramujejo s kravami orati in druge poljske dela opravljati; saj dobro obdelano polje in dobro rejene krave mu niso v sramoto ampak v čast, in živa priča, da pod očmi pridnega gospodarja se zamorejo tudi krave vpregati brez škode za molžo.

Od druge živine imamo manj povedati, nekaj zato, ker je za malega kmeta manj važna, nekaj pa zato, ker spada bolj v skerb gospodinjam, od katerih pa vémo, da ne berejo rade, in ktere to, kar so se manj naučile, namestujejo z nekim prirojenim duhom rednosti in skerblijivosti za svoje živinčeta. Z malo besedami bomo tedaj se pogovorili od druge živine.

Žlahna ovca je v takih deželah, kjer je kraj ovčji reji ugoden, zelo imenitna živina za velike posestnike, za